

AB ve ay

AB tüzüklerinde merkezden uzak bölgelerindeki belli tarımsal ürünler için özel tedbirler konusu yer almaktadır. Bu tüzüklerin temel amacı coğrafi ve ekonomik açıdan izole bölgelerin ekonomik ve sosyal yönden kalkınmalarına imkan tanımaktır. Bunun için alan ve pazarlama yardımlarını ihtiva eden özel yardım mekanizmaları oluşturulmuştur. (1)

- **Alan Yardımı:** Portekiz'in Azor adalarında yetiştirilen yaş çay için hektar başına 80 EURO yardım garanti edilmektedir. Yardım için sınırlanan maksimum alan 100 hektar, minimum alan ise 3 dönümdür. Portekiz'de 36 hektar aylık alanı olup üretim 27 tondur. (2)
- **Pazarlama Yardımı :** Yıllık sözleşme imzalanması halinde işlenmiş ürünlerin pazarlaması için; tespit edilmiş yıllık miktar limitleri içinde, sabit fiyat üzerinden üretici örgütleri, üretici gurupları ve bireysel örgütlere yardım ödemesi yapılır.
- Azore bölgesinde yardım 3.000 ton ile sınırlandırılmıştır.
- Yardım miktarı nakliye hariç pazarlanan ürün miktarının %10'u dur. Bu pay belli şartların yerine getirilmesiyle %13'e ulaşmaktadır.
- ay A, B ve C olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilere, Orange Pekoe, Pekoe ve Broken tipi çaylar girmektedir. (3)
- ay için belirlenen yardım; başlangıçta belirtilen miktarın en çok %30 oranında artırılabilir. Üretici örgütlerine yapılan yardım, bireysel üreticilere yapılanın 2 katıdır. Üretici örgütlere yapılan yardım ve kategorileri aşağıdaki şekildedir: (4)
  - A Kategorisi : Orange Pekoe Tea, ton başına 2.960 Euro
  - B Kategorisi : Pekoe Tea, ton başına 2.180 Euro
  - C Kategorisi, Broken Leaf Tea, 880 Euro.

Bu yardımların yeniden düzenlenmesi, Türkiye'ye göre yeniden ele alınması veya Portekize ayrı Türkiye'ye ayrı uygulanması söz konusu olmasa gerek. Bu yardımların gerçekleşmesi ve bu yöndeki geçiş çalışmaları ve üretici örgütlerine ve özellikle kaliteli ürüne yapılan yardımın cazipliğinin yanısıra AB'de çay fiyatlarının yüksek oluşu üreticiler açısından olumlu bir tablo çizmektedir. Üretici artık yaş çayını satmak, yaş ayına fiyat beklemekle değil, kaliteli çay için gereği ne ise yaparak, ürününü hem kendisi üretmek hem kendisi satmak yolunu tercih edecektir. Bu kaçınılmaz güzel bir sonuç olacaktır.

Günümüzde yaş çay ürünü karşılığı olarak destekleme primi ile birlikte üretici eline geçen ton başına 340 Euro civarındadır. Dekar başına 80 Euro alan yardımı, %10 pazarlama payı olarak ton başına ortalama 220 Euro, toplam çay fiyatı 640 Euro/ton'luk bir seviyeye çıkmaktadır. Bu üretilen ürünün kalitesine göre 510-720 Euro/ton'luk bir aralıkta seyredecektir. Sattığı fiyatın ürününün kalitesine göre yüksek olması onun getirisi de bir yana. Yaş aya vurulduğunda bu getirinin asgari 1000 Euro/ton olacağını beklemek hayalcilik değil bir gerçektir. Üretici tercihini kendisi yapacaktır, ya bugünden çay bölgesinde de görsel yayından haberlendiği veya haberleneceği üretici birlikleri oluşturmak, bugünkü kazancının 5 mislini almak, aydaki kazanç seviyesini 1950'ler seviyesine getirerek 50 kilo yaş çayla 1 Reşat altını almak ya da...

Bunlar güzel güzel de; gümrükler kaldırılacak, yurt dışından şu kadar çay girecek, çaycılık bitecek konusuna gümrüklerle ilgili bir kaç konuyabu pembe tabloyu bozmamak için değinelim. Hem Avrupa Birliğinde çaydan bahsederken, hem gümrük oranlarından hem Gümrük Birliği ve DTÖ anlaşmalarından bahsetmemek olmaz.(5, 6) Bu iki anlaşma gerek iç pazar yapısını gerekse dış ticareti doğrudan etkileyeceği için birbirinden ayrı olarak değil birlikde değerlendirmek gerekir.

DTÖ Tarım anlaşmalarının birinci ayağı olan, Dış ticarete korumanın kaldırılması; tarife dışı engellerin gümrüklendirilmesi, mevcut tarifelerde indirim, asgari giriş fiyatı, cari giriş fiyatı, özel koruma önlemlerini içermektedir. Bu hüküm gereğince, 10 yıl içinde, 2004 yılına kada indirimler yapılacaktır. İndirimler için esas alınan dönem 1986-1988 arasındaki yıllardır. İndirimleri gelişmekte olan ülkelerde, her mal için en az %10 gerçekleştirecektir. Bu uygulamanın Türk çay sanayiine yansması ise şu şekilde olmuştur:

- Baz alınan 1988 yıllarında çayda koruma oranı ithalatta %50 Gümrük Vergisi ve 4\$/kg fon uygulanmakta idi.
- 1992 yılında yayınlanan ithalat rejimi kararı çerçevesinde siyah çay imalatında %10 gümrük vergisi ve 3\$/kg Toplu Konut Fonu uygulanmaya başlanmıştır.
- DTÖ uyarınca 1988 yılı baz alındığında azami gümrük vergisi %187 olarak belirlenmiştir.
- 10 yıl sonunda (1995-2004) %10'luk tarife indirimi sonucu en fazla uygulanacak gümrük vergisi oranı %168 olarak tespit edilmiştir. Bu aradaki dönem süresince oran 1995'de %142, 1996'dan günümüze de %145 olarak uygulanmaktadır.
- 1996'da oransal vergiye dönüştürülen spesifik fon uygulaması mümkün değildir.

Türkiye'nin çay ihracatında, daha önceden ihracat sübvansiyonu olmadığından böyle bir uygulamanın bu tarihten itibaren söz konusu olamayacağı otoritelerce belirtildi, çay için yeniden bir değerlendirme yapılabilir.

Avrupa Birliğine doğru, çayımızın geleceğini güzel görüyorum "**Turkish Tea Pesticid Free**", Türk çayında pestisid yoktur diyorum. Bununda artı getirisinin geleceğini biliyorum. **Türk çaycılığı için, birilerinin elini çekmesini, birilerinin de elini uzatmasını bekliyorum.**

Muammer DEMET

Mayıs - 2005

Kaynaklar:

- 1) EC 1453/2001 ve EC 42/2003 nolu tüzükler
- 2) FAO 2004
- 3) EC 1453/2001 Ek 3
- 4) EC 42/2003 Ek 3
- 5) AB ile imzalanan Gümrük Birliği Kararı ise 1.1.1996'da yürürlüğe girmiştir.
- 6) DTÖ anlaşmaları 1994 de hazırlanmış, 1995 yılında yürürlüğe girmiştir.
- 7) GTİP
- 8) GB ve DTÖ Tarım Anlaşmalarının Çaycılığımıza Muhtemel Etkileri, Dr. A.Ayşen Karakaş, Nahide Günler
- 9) OPD Düzenlemeleri, Dr. A.Ayşen Karakaş, Nahide Günler